

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Caput I. Mendacii descriptio, divisio, & malitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

TRACTATUS III.

DE
RESIDUIS TRIBUS DECALOGI
PRÆCEPTIS.

SECTIO I.

DE
OCTAVO DECALOGI PRÆCEPTO.

CAPUT I.

Mendacii descriptio, divisio, & malitia.

Prohibet hoc Præceptum injuriam omnem & injuriam, quæ contra proximum committitur vel falso testimonio, vel injusta sententia, vel mendacio, vel detractio, vel temerario judicio, aut hujusmodi aliis. Quoniam autem frequentius ab hominibus mendacium committitur, de hoc accuratius agam. Sancti Augustini premam vestigia, qui insignes duos de Mendacio libros scripsit, in quibus quæstiones pene omnes, quæ circa illud proponi possunt, diligenter examinat.

Mendacium juxta hunc sanctum Doctorem est falsa verbi significatio ad fallendum, vel falsa contra mentem locutio. Dixi *verbi*; quia verbo præcipue mendacium committitur, quamvis

scripto etiam, vel signis committi queat. Ut mendacium sit peccatum, fallendi seu falsum enunciandi intentionem adesse necessum est; sed si *materialiter* tantum non *formale* esset mendacium, quod solum aut veniale, aut mortale constituit peccatum.

Dividitur autem mendacium formale in *jocosum*, quod fit meræ voluptatis seu delectationis causa, absque omni præjudicio tertii: *officiosum*, quod fit propriæ vel alienæ utilitatis gratia absque tamen cujusdam tertii damno: *damnosum*, quod in alterius damnum vergit, estque grave peccatum, si damnum grave proximo afferat. Idem de mendacio jocosum, et officioso, quod ex circumstantiis personæ, loci &c. scandalum causat, sentiamus oportet.

Fuerunt (& forsan adhuc sunt), qui mendacium mere jocosum, aut officiosum licitum esse putabant. At horum opinio omnino falsa, et erronea est censenda. Mendacium enim suæ naturæ directe Deo opponitur; nam *Deus veritas est*; veritatem autem mendacium lædit; ut quid igitur illud impune Deus ferat. Paucis mendacium legi naturali, legi scriptæ utriusque testamenti, legi ecclesiasticæ, omniumque Sanctorum praxi adversatur.

Vocem homini natura dedit, ut animi sensus ipse promeret; cum vero verbis utitur ad animi sensus fingendos vel simulandos, hunc ordinem turbat, & naturæ fini repugnat. Porro nihil aliud est mendacium, quam falsa verbi significatio, qua proximus decipitur.

Legit

Legem suam Judæis Deus tradens mendacium prohibet. Ait enim: *Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum* (Levit. 19.). *Odit Dominus proferentem mendacia* (Prov. 6.). *Abominatio est Domino labia mendacia* (Prov. 12.). *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium* (Psalm. 5.). *Os, quod mentitur, occidit animam* (Sap. 1.). *Noliurare mendacium adversus fratrem tuum* (Eccles. 7.). Sanctus Augustinus affirmat, facilius in veteri, quam in nova lege veniam meruisse mendacium. Quando autem quærit, an licitum sit mendacium, ait se non de homine loqui, qui Ægyptum, vel Jerichuntem, vel Babylonem, aut terrestrem Jerusalem incolat, quæ cum filiis suis servit; sed loqui de cive libera civitatis & æternæ, quæ sursum in Cælum est. *Filii autem illius civitatis, filii sunt utique veritatis; qui si quando casu mentiantur, petunt humiliter veniam, non inde quærunt insuper gloriam.*

Ratio, quare inter Christianos gravius peccatum est mendacium, hæc est, quia ipsi Jesu Christi sunt membra, qui ait: *Ego sum veritas* (Joan. 14.): ejusdemque corporis singuli sunt membra. Idcirco Apostolus ad Ephesios scribens sic inquit: *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra* (Ephes. 4.). In naturali corpore membra non se invicem fallunt; sed si quid patitur unum membrum, compatiuntur & cætera (inquit

Apostolus 1. Cor. 12.); quia naturalis corporum lex hanc compassionem & opitulationem requirit. Id in mystico quoque corpore est servandum: fidelium quilibet proximum suum vere amare, illique vere opitulari debet, nec erga ipsum fictione aut dissimulatione uti; quod nisi faciat, eo gravius peccatum committit, quo naturali corpore est nobilius, & civili christiana societas est sanctior.

Mendaces extra Ecclesiam debent expelli, sicut in Apocalypsi legitur: *Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idola servientes, & omnis qui amat & facit mendacium (cap. 22.)*. Cum mendaces post veneficos, impudicos, & homicidas recenseat sanctus Spiritus, cæteris magis abominandos esse mendaces videtur innuere. Revera mendax verba sua mendacii veneno inficit, eorum puritatem fictione corrumpit, animam suam, & sæpe audientium etiam animam occidit. Hinc, ut refert Burchardus (*lib. 19. c. de falsis testib.*), eidem olim Ecclesia pœnitentiæ mendaces subdidit, ac adulteros & homicidas. *Qui affirmaverit verum quod falsum est, pœnitentiam agat ut adulter, ut homicida, qui sponte id factum admisserit.*

Mendacium Sancti semper vitarunt tamquam peccatum summe detestandum, quo nempe injuria afficitur Deus Pater, ejusque Filius, & sanctus Spiritus, qui in sua personali proprietate est veritas.

Peculiari etiam ratione inter Christianos præ infidelibus gravius est peccatum; quia videlicet credunt Christiani Jesum Christum secundum Divinitatem suam Patris sui substantiale esse Verbum, & *figura substantiæ ejus*, ut ait Apostolus (Hebr. 1.). Exterioris hominis verbum hujusmodi interioris Verbi Patris cælestis quædam est imago. Proferentis ergo sensum debet vere exprimere; quando autem animi sensum simulat aut fingit, suum lædit prototypum.

At dicet fortasse aliquis, hæc omnia de mendaciis esse accipienda, quæ proximo damnum afferunt; non vero de officiosis mendaciis, quæ joci causa proferuntur, absque intentione nocendi alicui.

Sanctus Augustinus perspicue docet, neque pro vita hominis servanda licitum esse mentiri. Quomodo (ait lib. 1. de Mendac.) non per-versissime dicitur, ut alter corporaliter vivat, debere alterum spiritualiter mori? Ratio est, quia proximi dilectio a suiipsum dilectione mensuram debet accipere. Quomodo igitur sicut seipsum proximum diligit, qui ut temporalem illius vitam servet, æternam ipse vitam mentiendo amittit? Exemplum sanctus Doctor affert Firmi Tagastensis Episcopi, qui cum domi suæ hominem abscondisset, quem Cæsaris ministri morte plectendum quærebant, urgebantque Episcopum ut illum proderet, hoc semper illis dedit responsum: *Nec prodam, nec mentiar.* Hoc audito responso pluribus illum cruciatibus Officiales afflixere, sed nihil amplius extorquere

um-

unquam potuerunt. Ad regiam urbem deduc-
 tus est Episcopus, ejusque constantiam Anguli
 mirati sunt, qui honore afficiendum judicatum
 illique donarunt reum, quem celaverat. Exem-
 plum hic Episcopus exhibet, quo interrogatus
 aliquis, an quæsitus homo hic lateat, aut ibi,
 si nihil respondet, suspicionem dat inquirenti-
 bus; quod ibi homo ille lateat; si autem respon-
 det, illum non prodam, eandem suspensionem
 tribuit: ideoque vel taceat, qui interrogatur
 vel loquatur, quæsitus homo invenitur, & ad
 supplicium rapitur. Respondet, non licitum
 esse æquivocis uti, nec in manicam inferendi
 manum dicere: Hic non existit; sed si nescias
 ubi quæsitus homo lateat, sine timore ullo re-
 sponde: ubi lateat nescio; si vero scias, memo-
 ri non debes, sed respondere: Scio ubi lateat,
 nec prodam: *pro qua fide atque humanitate
 quidquid fortiter tuleris, non solum non culpabile,
 sed etiam laudabile judicatur.* Exceptio mi-
 hilominus regulæ huic est addenda; nam si reus,
 qui quæritur, crimen aliquod contra Rempubli-
 cam, vel Principis vitam, vel Ecclesiam peccave-
 rit, tunc eum prodere oporteret: at extra hunc
 casum nemo tenetur hominem prodere domi-
 suæ absconditum, sed neque mentiri debet, ut
 illum servet. *Dicturus ergo (inquit sanctus Au-
 gustinus) es falsum testimonium, & occisurus
 animam tuam, ne occidatur homicida?* Neque
 pro innocentis vita servanda mentiri licet, eju-
 smodi enim peccatum est mendacium, ut nulla um-
 quam ratione licitum esse possit, neque pro vita
 propria servanda, multo vero minus pro aliena.

Mentio

Mentiri quoque non licet pro castitate propria, vel filiae suae contra iniquum raptorem servanda. Rationem affert sanctus Augustinus, quia corporis castitas ab animi castitate pendet ac proficiscitur. Quamobrem si mens mendacio corrumpitur, vere castum corpus non servatur: cum vero corpus vim patitur, quin veritatis voluptatis amor accedat, cui voluntas repugnat, vexatio haec est potius dicenda, quam corruptio. *Non ergo peccantem approbat, qui pro alio non peccat, & neutrum placet ei, qui utrumque mollet admitti; sed illud, quod ad se pertinet, etiam potestate non perpetrat, quod autem ad alterum, sola voluntate condemnat.*

Aegyptiacarum obstetricum affertur exemplum, quae Pharaoni mentitae sunt, & Rahab, quae mentiendo Josue exploratores servavit, quam tamen Deus muneratus est. Non igitur ipsae peccarunt, secus opus pravum remuneratus Deus esset. Respondet sanctus Augustinus, Aegyptiacas obstetrices Deum remuneratum esse, non quia mentitae sunt, sed quia erga Israeliticos pueros misericordes fuere. *Non est in eis remunerata fallacia, sed benevolentia, benignitas mentis, non iniquitas mentientis.* Quemadmodum enim nec absurdum nec insolitum esset, si aliquod ante commissum peccatum Deus illis dimisisset propter bona opera postea facta; ita mirari non debemus, si utrumque opus Deus simul respiciens, misericordiam scilicet, & mendacium, illam muneratus est, & hoc dimisit.

Quoad

Quoad Jacobi exemplum, qui patri suo Ioseph se filium suum Esau esse dixit, idem sanctus Augustinus responderet, non hoc fuisse mendaciam, sed mysterium. Quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabolæ ac figuræ significantiarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ sunt, sed in eis aliud ex alio est intelligendum, dicentur esse mendacia: quod aliis omnino. Quæ significantur enim, utique ipsa dicuntur: quæ verborum velo teguntur, ut Iosephum pie querentis exerceant, Et ne nuda et prompta vilescant.

Numquam igitur mentiri licet, nec potest unquam bonum esse mendacium, quoniam malum semper est peccatum. Mentiri non licet
 1. circa religionis dogmata: atque hoc est omnium pessimum mendacium, 2. nec quando mendacium alteri nocet, 3. nec quando alterum potest juvare, 4. nec propter voluptatem, quam mentiens capit, 5. neque ut alios quis oblectet, eisque carus fiat, 6. neque ad proximi salutem procurandam, si forte hac arte converti queat, 7. neque ut alium a peccando cohibeas; ad illud enim peccatum pertinet, qui illud committit, 8. neque ut propria vita, vel castitas servetur, vel spirituale aliquod bonum, quod inviti nemini vi rapi potest.

Jocosa mendacia semper mala sunt, nec Deum unquam vel leviter lædere debet Christianus oblectandi se causa. De otiosis verbis a Deo judicabimur, quando igitur magis de mendaciis? Qui autem levibus assuescit mendaciis,

in graviora paullatim prolabetur, quæ amplius sunt nocitura. Jocosum mendacium, & leve plerumque peccatum, lethale evadit, si grave audientibus scandalum præbet; hoc enim caritati adverfatur.

C A P U T II.

Æquivocationibus uti non licet.

Novi quidam Casuistæ mendacii malitiam velare student æquivocis; quæ licita esse docent; at id ingeniose magis, quam vere efficiunt. Certum est enim æquivocis utentem verba contra eorum naturam adhibere, cogitationesque suas non declarare, sed tegere; atque ideo proximum suum fallere, quia interroganti eidem aliud intelligendum proponit ab eo diversum, quod ipse mente celat. *Nihil aliud* (inquit sanctus Augustinus *quæst. super Deuter.*) *in verbis loquentium quæritur, nisi voluntas, propter quam enunciandam verba instituta sunt.* Et alibi ait: *Nihil aliud sunt verba quam signa; significando enim verba sunt: tolle significationem a verbo, strepitus inanis est.* Denique ita concludit: *Et utique verba propterea sunt instituta: non per quæ homines invicem fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas proferat. Verbis igitur uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est* (*Enchir. cap. 22.*). Qui in alium finem verbis utitur, hic fallaciam in Rempublicam invehit, & sinceritatem, bonamque fidem ab ea repellit. Etenim si vigeat hic verborum usus, quid aliud erunt homi-